

Громадянська та історична галузь

ПОНЯТТЯ ПРО ОЦІНЮВАННЯ: ТРАДИЦІЙНЕ ТА ФОРМУВАЛЬНЕ

Ми, вчителі, звикли, що оцінюємо знання та вміння учнів. І таким чином ніби зайвий раз підкреслюємо, що дитина є об'єктом навчання. Сучасні перетворення в освіті направлені на те, щоб зробити дитину суб'єктом навчання і дати зрозуміти їй, що знання не надаються, а здобуваються. Але для цього дитина має розуміти, що знання їй потрібні тут і зараз. Тому в неї має бути бажання шукати, досліджувати, аналізувати та робити висновки.

Сьогодні наголоси робляться на навчанні в діяльності, практичному застосуванні здобутих знань і компетентнісному підході до навчання. Вчителі все більше переконуються у важливості різних чинників, які впливають на успішність учнів. Звичайно, на все це звертали увагу, але не завжди прагнули змін.

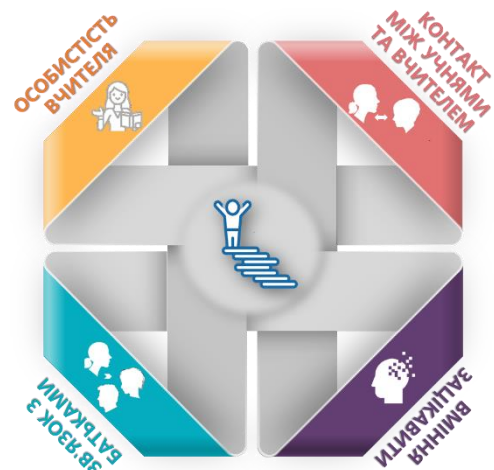
Перед учителем постало завдання не просто якісно перевіряти набуті знання та вміння учнів, а й коригувати траєкторію навчання, вносити певні зміни в організацію уроків тощо. Але традиційним способом все це оцінити неможливо. Світ змінюється так швидко, що навіть найкращий вчитель не може спрогнозувати, які саме знання та вміння стануть у пригоді учням у дорослому житті. Тому діти мають вміти навчатися самостійно, шукати різні джерела інформації, а вчитель має перевіряти не лише знання учнів, а й уміння їх використовувати, уміння і прагнення співпрацювати, бажання навчатися, зацікавленість тощо. А ще вчитель має оцінювати й свою роботу, коригувати траєкторію навчання, вміти гнучко реагувати на різні ситуації, по-різному організовувати уроки, вибудовувати освітню траєкторію кожного учня тощо.

Котенко Олена Миколаївна,
завідувач відділу професійної
підготовки та післядипломної освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»,
тренер НУШ

НА ШЛЯХУ ДО УСПІШНОГО НАВЧАННЯ

ЩО ВПЛИВАЄ НА УСПІШНІСТЬ УЧНІВ?

ЯК МАЄ ЗМІНИТИСЯ КОНЦЕПЦІЯ ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ?

Модуль 5. Трансформація оцінювання: цілі, критерії, культура

Важливим елементом процесу навчання є система оцінювання. Результати оцінювання надають інформацію для визначення напрямків розвитку учня; вони є підґрунтям для взаємодії батьків, учителя і учнів, метою якої є обговорення індивідуальних досягнень учня, визначення умов, за яких навчальна діяльність буде найбільш продуктивною.

Саме тому в [концепції Нової української школи](#) акцентується увага на змінах у системі оцінювання навчальних результатів учнів.

В англійській мові є два слова, які позначають оцінювання: assessment та evaluation. Українською їх перекладають одним словом – оцінювання.

В країнах, які вже понад два десятиліття практикують компетентнісне навчання та формувальне оцінювання в школах, assessment та evaluation розділені чітко і зрозуміло:

1. Формувальне оцінювання (assessment) **оцінює процес**, а підсумкове (evaluation) – **оцінює результат навчання**.

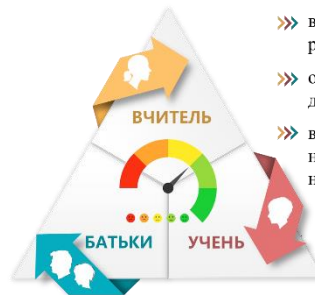
2. Формувальне і підсумкове оцінювання підпорядковані різним цілям:

- формувальне оцінювання (assessment) має на меті **підвищити якість**;
- підсумкове оцінювання (evaluation) має на меті **оцінити якість**.

3. Формувальне оцінювання (assessment) здійснюється **під час освітнього процесу**, підсумкове (evaluation) – **по його завершенні**.

Водночас, значення слова «оцінювання» не обмежується виставленням оцінки. Це послідовна змістовна взаємодія між учнем, учителем і батьками щодо навчальних досягнень учня на підставі всім зрозумілих цілей і критеріїв.

ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ?

- » визначення напрямків розвитку учня
- » обговорення індивідуальних досягнень учня
- » визначення умов, за яких навчальна діяльність буде найбільш продуктивною

Буде змінено підходи до оцінювання результатів навчання. Оцінки слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу і плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів.

Оцінки розглядатимуться як рекомендація до дії, а не присуд

НОВА УКРАЇНЬКА ШКОЛА
Концептуальні засади реформування середньої школи

Meaning of assessment

assessment
noun [C or U]
uk 49 /əˈses.mənt/ us 49 /əˈses.mənt/

оцінювання «формувальне»	оцінювання «формаційне»
оцінювання «нормативне»	оцінювання «розвивальне»
оцінювання «формуєче»	оцінювання «аналітичне»

Synonyms
appraisal
evaluation
rating

estimation (OPINION)
judgment (DECIDE)

Meaning of evaluation

evaluation
noun [C or U]
uk 49 /ˌiː.vəl.juˈeɪ.ʃn/ us 49 /ˌiː.vəl.juˈeɪ.ʃn/

оцінювання «традиційне»
оцінювання «підсумкове»
оцінювання «сумативне»

Synonyms
appraisal
estimation (OPINION)
rating

assessment
judgment (DECIDE)

Формувальне оцінювання (assessment)	Підсумкове оцінювання (evaluation)
Перевіряє, як триває навчання Діагностувальне: ідентифікує сфери, де необхідне покращення	Перевіряє, що вивчено Оціночне: вимірює досягнення певного рівня
Ідентифікує недоліки і покращує навчання Здійснюється під час навчального процесу	Судить про якість Відбувається в кінці навчального процесу
Допомагає учням вчитися один в одного	Змушує учнів конкурувати між собою

Громадянська та історична галузь

Для того, щоб оцінювання стало формувальним, система прийомів, які вчитель застосовує під час навчання, має ґрунтуватися на певних ціннісних орієнтирах. Зокрема, для успішного застосування формувального оцінювання навчальний процес має бути організований у такий спосіб, щоби спонукати кожного учня бути активним його учасником, а не пасивним «отримувачем» знань і оцінок. Має бути створена така атмосфера навчання, за якої учні не бояться «йти на ризик» – ставити запитання, робити помилки й показувати, чого вони ще не вміють або не знають

Формувальне оцінювання як «оцінювання для навчання» складається з певних елементів. Саме ці елементи вчитель використовує для вироблення чіткого та зрозумілого учням алгоритму, який, наприклад, може складатися з визначення цілей на певний період навчання, підтримки зворотного зв'язку та коригування вчителем освітнього процесу відповідно до отриманих результатів і навчального поступу учнів.

Результат формувального оцінювання для учнів – це можливість усвідомлення ними відповідей на запитання, які допоможуть поліпшити власні результати, тобто стануть визначальними у використанні учнями самооцінювання у подальшому навчанні.

Чи є формувальне оцінювання абсолютно новою концепцією для української педагогічної практики? Не зовсім.

Хоча термін раніше не був закріплений законодавчо, багато хто наголошує, що окремі прийоми вчителі застосовували давно. Прикладами таких прийомів є диференційовані завдання з орієнтацією на навчальні потреби учнів, техніки самооцінювання та взаємооцінювання, письмовий або усний зворотний зв'язок щодо індивідуальних успіхів і невдач тощо.

ЩО Є ПІДґРУНТЯМ ДЛЯ УСПІШНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ?

УЧЕнь — АКТИВНИЙ УЧАСНИК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

СТВОРЕННЯ ОСОБЛИВОЇ АТМОСФЕРИ НАВЧАННЯ

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК «ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ НАВЧАННЯ»

Модуль 5. Трансформація оцінювання: цілі, критерії, культура

Цей факт є вдалим підґрунтям для подальшого розвитку та послідовного поширення практик формувального оцінювання з урахуванням напрацювань світової педагогічної спільноти.

Проте важливо враховувати й те, що формувальне оцінювання як стратегія підвищення рівня навчальних досягнень і покращення якості освіти – **це не про застосування того чи іншого окремого прийому або інструменту**. Формувальне оцінювання не може здійснюватися вибірково й не обмежується заповненням учителем тих чи інших форм. Без постійного активного залучення учнів до оцінювання, за відсутності будь-якого із зазначених вище першочергових елементів, формувальне оцінювання може швидко перетворитися на формальне.

ЦІННІСТЬ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Формувальне оцінювання є однією з найефективніших досліджених стратегій підвищення рівня навчальних досягнень учнів за висновками міжнародних науковців та експертів, зокрема, [Організації економічного співробітництва та розвитку](#) (ОЕСР).

На системному рівні послідовне впровадження й застосування формувального оцінювання сприяє рівному доступу до якісної освіти, оскільки допомагає учням, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу, досягати кращих результатів навчання. Цей різновид оцінювання розвиває в учнів уміння вчитися, а отже – сприяє реалізації ціннісного орієнтуру щодо навчання протягом життя.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ

ВИМАГАЄ СИСТЕМНОСТІ

МАЄ БУТИ ВБУДОВАНЕ В
ПОВСЯКДЕННЕ ШКІЛЬНЕ ЖИТТЯ

ПОТРЕБУЄ НОВИТНІХ ПІДХОДІВ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ПОТРЕБУЄ ПОСЛІДОВНОЇ ПОВБУДОВИ
НОВОЇ КУЛЬТУРИ ОЦІНЮВАННЯ

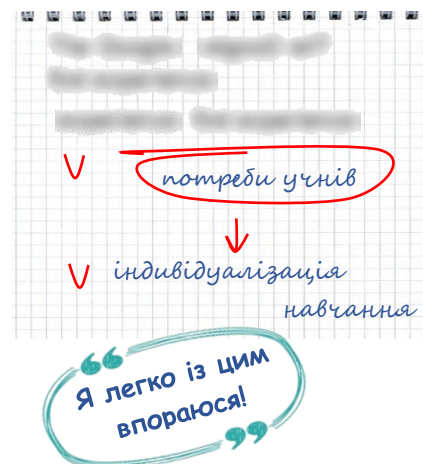
УЧЕНЬ / УЧЕНИЦЯ – У ЦЕНТРІ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ВРАХУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ
ПОТРЕБ ПІЗНАННЯ УЧНЯ / УЧЕНИЦІ

МІЖНАРОДНІ ЕКСПЕРТИ ПРО «ЦІННІСТЬ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ»

ЩО МЕНІ, ЯК ВЧИТЕЛЮ, ДАСТЬ
ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ?

Громадянська та історична галузь

Зворотний зв'язок – обмін інформацією між учнем і вчителем або між учнями щодо їхніх навчальних досягнень у межах визначених цілей і очікуваних результатів – має значний вплив на ефективність навчального процесу. Це доводять численні міжнародні наукові дослідження, як, наприклад, результати аналізу британської організації [Education Endowment Foundation](#) (EEF).

Крім того, формувальне оцінювання сприяє розвитку в учнів метакогнітивних навичок. Це стає можливим, зокрема, завдяки концентрації уваги на процесі та цілях навчання, орієнтації на результат, застосуванню технік самооцінювання і взаємооцінювання. Так, за даними EEF, розвиток школярами метакогнітивних навичок і навичок саморегуляції дає їм можливість досягти результатів навчання, що в середньому на 7 місяців випереджають навчальний поступ інших учнів.

Отже, цінність формувального оцінювання в тому, що воно підвищує мотивацію, розвиває вміння вчитися та допомагає учням досягати кращих результатів навчання.

ЕФЕКТИВНІ ТЕХНІКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Ефективність формувального оцінювання значною мірою залежить від вибору технік та інструментів, за допомогою яких воно проводиться. Проектуючи урок, учитель має визначитись, що саме необхідно оцінити на даному етапі та яким чином будуть використані результати оцінювання. З великої кількості технік та інструментів формувального оцінювання кожен педагог обере ті, які найкраще відповідатимуть потребам учнів, з якими він працює, поставленим цілям та стилю викладання.

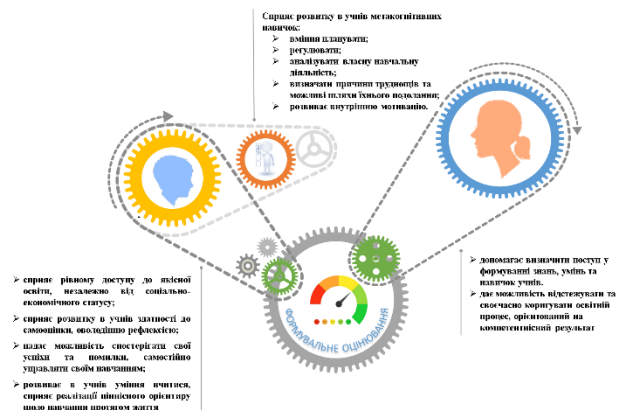
ЩО ДАЄ УЧНЮ ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК ?

✓ Я завжди надаю зворотній зв'язок учням

✓ Заохочую учнів обговорювати цілі та результати навчання

Учні випереджають інших у навчальному поступі на 8 місяців*

* у порівнянні з учнями, чий навчання не супроводжується наданням і отриманням змістовного зворотного зв'язку

НА ЯКІ АСПЕКТИ СЛІД СПИРАТИСЯ ПРИ ДОБОРІ ТЕХНІК ТА ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ?

ФО має орієнтуватися на досягнення певної цілі

Формувальне оцінювання ґрунтується на тому, що відбувається у процесі навчання та спрямовує учнів на успішність. Воно має бути конкретним, спостережуваним та вимірюваним

ФО має зосереджуватися на навичках мислення вищого порядку

Важливо, аби техніки та інструменти формувального оцінювання передбачали розвиток не лише відтворення, а й таких мисленневих навичок, як застосування, аналіз, оцінка та створення

Модуль 5. Трансформація оцінювання: цілі, критерії, культура

Різні техніки та інструменти формуального оцінювання допоможуть досягненню таких цілей: мотивувати та надихати учнів, формувати позитивну самооцінку; визначити рівень індивідуального та групового поступу в навчанні; діагностувати зони росту; ідентифікувати слабкі місця; виміряти емоційну атмосферу класу тощо.

Техніки та інструменти формуального оцінювання не мають бути складними та часовитратними. Однак є кілька аспектів, які мають вирішальне значення для їх ефективності.

Деякі техніки та інструменти формуального оцінювання достатньо складні, інші – легко застосувати навіть маючи обмежений досвід. Дещо можна використовувати спонтанно, а дещо потрібно планувати заздалегідь. Важливо лише те, що формувальне оцінювання має бути органічно вплетено/вбудовано в урок.

ВІЗУАЛЬНІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Техніки/інструменти, які допомагають унаочнити процес оцінювання за допомогою знаків, сигналів, карток тощо, легкі у застосуванні, а також містять величезний потенціал для самооцінювання. Ці техніки/інструменти створюють безпечну атмосферу і дозволяють учням бути максимально чесними щодо своїх відповідей. Учитель може швидко визначити й оцінити як рівень індивідуального та групового поступу в навчанні, так і діагностувати зони росту та проблемні сфери.

Застосування карток забезпечує простий, але дієвий спосіб формуального оцінювання. Існують різні техніки, наприклад «Так / Ні картки», «Двосторонні картки.», завдяки яким, учитель зможе діагностувати ті сфери покращення, які вже відбулися та ідентифікувати слабкі місця, над якими варто попрацювати.

ФО має передбачати відповідальність учнів за індивідуальну діяльність

Групова оцінка корисна, проте точне визначення конкретних потреб дитини дає простір для організації подальшого персоналізованого навчального процесу. Це налаштує учнів на успіх

ФО має бути «вшитим» в урок

Не змінюйте хід уроку, щоб обов'язково включити формувальне оцінювання заради формуального оцінювання.

ЯК І КОЛИ Я МАЮ ВИКОРИСТОВУВАТИ ТЕХНІКИ І ІНСТРУМЕНТИ ФО?

- ✓ визначаю яка мета оцінювання на даному етапі
- ✓ встановлюю яким чином будуть використані результати оцінювання
- ✓ використовую техніки і інструменти ФО «по ситуації»

ФО дійсно дієвий інструмент

ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

ВІЗУАЛЬНІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ

Техніки/інструменти доцільно застосовувати після вивчення теми або розділу для:

- індивідуального оцінювання учня
- самооцінювання учня
- зворотного зв'язку
- самооцінювання роботи учнів у групі

у більшості – відповіді «ні»

↓

✓ ми маємо це раз опрацювати це

НІ

НІ

НІ

ТАК

Громадянська та історична галузь

Наприклад, оцінювання за допомогою техніки «світлофор» є зручним інструментом, який допоможе учням обміркувати свою навчальну діяльність. До переваг використання техніки також можна віднести можливість стимулювати підтримку однолітків, створення атмосфери впевненості.

Використання карток допомагає легко зрозуміти прогрес, але це не означає, що вчителі можуть швидко визначити, де учням потрібна допомога. Тобто картки – спосіб відстеження прогресу, який має особливе значення на початковому етапі навчання і має стати системним у подальшій освітній діяльності.

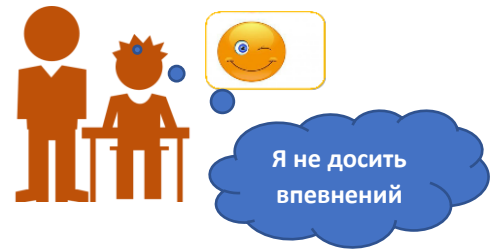
Формувальне оцінювання передбачає моніторинг прогресу під час діяльності або завдання. Також воно дозволяє вибірково перевіряти навчання учнів і чи розуміють вони певні поняття. Для перевірки може бути використаний короткий тест чи просто контрольні запитання, які допоможуть контролювати розуміння учнями певних аспектів уроку.

Дуже часто ці «швидкі оцінки» зовсім не швидкі! Головним чином тому, що... вони містяться на папері і займають певний час. Не всі оцінки обов'язково мають бути на папері. У деяких випадках можна усунути паперовий аспект від оцінок і додати сигнали руками.

Таке оцінювання скорочує витрати часу на навчання, забезпечуючи швидку візуальну перевірку.

Жести також можна використовувати для самооцінювання після вивчення певного поняття та безпосередньо перед переходом до індивідуального/групового завдання.

У класі також можна використовувати різні сигнали руками. Обов'язковим при такому оцінюванні є домовленість із класом щодо використання того чи іншого сигналу.

Деяким дітям легше попросити про допомогу у такий спосіб, аніж уголос.

Використання жестів допомагає визначити рівень матеріалу (у ході пояснення понять, принципів, процесу тощо), скоротити час розмови, час, який може знадобитися для перевірки на місці, окрім цього на основі таких жестів можна створити правила поведінки під час дискусій для більш синхронізованої роботи в класі.

Наприклад, з піднятим великим пальцем вчителю не потрібно ходити по класу й запитувати кожного учня окремо, чи готові вони рухатися далі: якщо більшість класу використовує цей жест – це сигнал для переходу.

Наприклад, учнів просять оцінити, від одного до чотирьох, де вони знаходяться, піднявши руку, щоб показати, наскільки добре вони зрозуміли та наскільки впевнено вони можуть це використовувати.

Модуль 5. Трансформація оцінювання: цілі, критерії, культура

Техніки із застосуванням піктограм та смайликів, у першу чергу, використовують з метою формування позитивної самооцінки дитини та мотивації. Окрім цього – це дієвий інструмент для діагностування сфер покращення, які вже відбулися та ідентифікації слабких місць.

Як і попередні техніки, вони допоможуть у визначенні аспектів, над якими варто попрацювати. Використовуючи різноманітні смайлики або відповідні графічні маркери, вчитель, через емоційну атмосферу класу, зможе спостерігати за навчальним поступом класу та моніторити процес навчання в цілому.

Шкалування – це інструмент, який встановлює конкретні критерії та дозволяє вчителям і учням робити судження про те, що учні знають і можуть робити.

Шкали у освітньому процесі сприяють зрозумілості, підтримуючи прозорий хід навчання для учнів, мають структурований зворотний зв'язок від викладача і диференційований досвід навчання, керований учнями.

Метою даної техніки є:

- надання засобу для систематичного відстеження прогресу;
- створення інструменту для самооцінки;
- можливість відстежувати розвиток конкретних навичок, вмінь, стратегій, необхідних для навчання;
- уточнення навчальних потреб учнів, надавши звіт про поточні досягнення.

Ця діяльність не тільки допомагає учням сприймати шкалування як прогрес у навчанні, але й спонукає їх задуматися над тим, як саме вони досягли цих результатів.

Якість інформації, отриманої за допомогою шкалування, напряму залежить від якості дескрипторів, вибраних для оцінювання.

Графічні знаки, як і «смайлики», не замінюють, а доповнюють усне вербальне оцінювання.

Кожен учень може висловити особисту думку або виставити власну оцінку, що сприяє підтриманню в учнів бажання працювати ще краще

ЯКІ КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНИХ ШКАЛ?

- ❖ Використовуйте прості формати, зрозумілі учням та їх батькам.
- ❖ Переконайтеся, що перелічені характеристики та дескриптори є чіткими, конкретними та доступними для спостереження.
- ❖ Заохочуйте учнів допомогти у створенні відповідних критеріїв.
- ❖ Використовуйте дату для відстеження прогресу за часом.
- ❖ Використовуйте загальні шаблони, які стають знайомими учням і до яких можна швидко додавати різні дескриптори у залежності від результатів, які оцінюються.
- ❖ Надайте учням інструкції щодо використання та створення власних шкал для самооцінювання та основні принципи для встановлення мети.

ЯК ВДОСКОНАЛИТИ ТЕХНІКУ ШКАЛУВАННЯ?

✓ Збільште цінність шкал, додавши два-три додаткові кроки, які дають учням можливість визначити навички, які вони хотіли б вдосконалити, або навички, які вони вважають найважливішими.

Наприклад:

- поставте зірочку біля навичок, які, на вашу думку, є найважливішими для заохочення інших
- обведіть навичку, яку ви б найбільше хотіли вдосконалити
- підкресліть навичку, яка є для вас найскладнішою.

Громадянська та історична галузь

Їх користь також залежить від безпосередньої участі учнів в оцінюванні та розумінні наданого зворотного зв'язку.

Вчителі можуть використовувати шкали для запису спостережень, а учні – як інструменти самооцінювання. При введенні у освітній процес даної техніки важливо навчити учнів використанню описових слів, таких як «завжди», «зазвичай», «іноді» та «ніколи», що допоможе їм визначити конкретні сильні сторони та потреби. Саме описове слово важливіше, ніж числові пункти шкали: чим точніші описові слова для кожного пункту, тим надійніший інструмент.

Ефективні шкали використовують дескриптори з чітко зрозумілими показниками, такими як частота. Шкали, які спираються на суб'єктивні дескриптори якості, такі як «задовільно», «добре» чи «відмінно» є менш ефективними, оскільки один прикметник не містить достатньо інформації про те, які критерії вказані в кожній із цих точок шкали.

ПИСЬМОВІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Ці техніки/інструменти оцінюють розуміння та вміння учнів формулювати ідеї письмово. Здібності до продукування письмових текстів та дрібна моторика відмінні у різних учнів. Враховуйте це, особливо якщо ви обмежуєте виконання таких завдань часовими рамками.

Письмові техніки це дієвий спосіб відпрацювання матеріалу, саме завдяки великій різноманітності таких технік і інструментів; і вони також як і усі види формувального оцінювання потребують обов'язкового зворотного зв'язку.

Більшість письмових технік і інструментів це оцінювання, що не передбачає однієї правильної відповіді.

Учні слід активно залучати до опису критеріїв, які використовуються для оцінювання.

- ❖ Використовуйте мозковий шторм і обговорення, щоб допомогти учням проаналізувати, як виглядає кожен рівень.
- ❖ Заохочуйте учнів визначити дескриптори, які мають для них значення, не заважайте використовувати «підлітковий сленг», наприклад: супер, топово, ізі, пофіксити. Це допоможе учням активніше долучатися до процесу оцінювання, але вчителю потрібно завжди пам'ятати про те, що дуже важливо не перетинати межу цензури.

ПИСЬМОВІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ

Письмове виконання різноманітних завдань сприяє:

- їх осмисленню
- усвідомленню та закріпленню
- застосуванню за зразком, за аналогією та у нових ситуаціях

Модуль 5. Трансформація оцінювання: цілі, критерії, культура

При оцінці відповідей викладач використовує власні судження, які є суб'єктивними. Суб'єктивне оцінювання корисне при оцінюванні навичок мислення вищого рівня та навичок з розв'язання проблем. Прикладами суб'єктивного оцінювання є різноманітні завдання по типу есе, методу кейсів та різних практичних завдань.

Серед таких завдань, деякі передбачають коротку відповідь, вони є більш чіткіші й конкретніші і орієнтовані більше на здатність учня до запам'ятовування інформації, в той час як інші, оцінюють складніші процеси мислення, а саме: здатність інтегрувати, аналізувати й оцінювати ідеї та інформацію.

УСНІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Спілкування віч-на-віч та взаємодія є одним з найкращих способів залучення та співпраці учнів, є загальноприйнятою [практикою](#) в освіті та має багато форм.

Деяким учням важко писати, тому вони краще справляються з оцінюванням, яке проводиться усно, також є учні, яким доволі легко представити свої ідеї групі.

Критерії оцінювання та вказівки мають бути ретельно опрацьовані, щоб процеси оцінювання були швидкими, простими та прозорими.

Завдання можуть варіюватися від індивідуальних або групових бесід; дебатів і обговорень; діалогів або виступів.

Усне оцінювання дієва основа для зворотного зв'язку з учнями та/або для формування оцінок щодо кінцевих результатів.

ЯК ОЦІНЮВАТИ ПИСЬМОВІ РОБОТИ?

- ❖ При оцінюванні отриманих від учня відповідей вчителю потрібно оцінити, наскільки елементи в моделі відповіді, які були визначені, врахував у своїх відповідях учень.
- ❖ Адже мета моделі відповіді – забезпечити достовірний та надійний стандарт, який можна використовувати при оцінюванні відповідей учня.
- ❖ При цьому слід враховувати помірковану свободу й помірковані обмеження.

Поміркована свобода передбачає відповіді учня, які не передбачені в моделі відповіді.

Помірковані обмеження використовує викладач, який пристосовує широкий спектр відповідей учня до тих, які було передбачено в моделі відповіді.

УСНІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ

Усне оцінювання дозволяє учням розвивати навички вербального спілкування, які будуть цінними в майбутньому.

ЯК ОРГАНІЗУВАТИ УСНЕ ОЦІНЮВАННЯ?

окресліть, що буде оцінено

Як можна найкраще запропонувати продемонструвати вміння / навички / знання?

обговоріть критерії
Які з них заохочують ... ?
Ми можемо застосувати ...

вирішіть, яку техніку/інструмент
використовувати
обговорення
дебати
рольова гра
інтерв'ю
діалог
запитання і відповіді
індивідуально або у групі

плануйте
Ретельно сплануйте усне оцінювання
Дотримуйтеся запланованого часу.

використовуйте взаємооцінювання

Учні можуть підтримувати один одного, надаючи зворотній зв'язок однокласникам

Громадянська та історична галузь

КРЕАТИВНІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Творчим особистостям будуть до смаку [техніки](#), які передбачають створення певного продукту. Також такі техніки зацікавлять тих учнів, у яких домінуючим є кінестетичний стиль навчання.

Провідні сучасні дидакти, з метою забезпечення креативного розвитку особистості учня під час освітнього процесу, рекомендують збагачувати традиційні методи викладання креативними техніками, прийомами та інструментами, які мають бути орієнтованими, в першу чергу, на учнів, на створення ними власних освітніх продуктів, сприяти розвитку мотивації та формуванню змістовних життєвих настанов, високого рівня активності в освітній діяльності, створювати умови для активного самостійного набуття учнями знань, вмінь та навичок.

РУХОВІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

[Поєднання оцінювальних технік із фізичними рухами](#) та активностями не тільки мають методичний потенціал, а й сприяють кращому самопочуттю дітей та підвищенню мотивації до навчання.

Такі техніки мають багато переваг та є ефективними для учнів 5-6 класів. Поєднання руху з мовою вроджено пов'язане з успішним навчанням

Вчителі можуть використовувати ці техніки/інструменти у роботі як з окремими учнями, так і з групами учнів.

Вчителям легко підготуватися до використання даних технік через мінімальну кількість необхідного обладнання та планування.

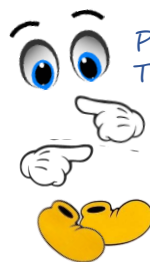
КРЕАТИВНІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ

Більшість існуючих креативних технік і інструментів націлені на те, щоб допомогти творчому розуму вирватися за межі побудованої ним же самим в'язниці ідей, де усе «розкладено по полицях» і немає зв'язків і шляхів, які б вели до цілісного бачення світу і всіх його деталей.

Тому завданням вчителя є обрати ті техніки інструменти, які будуть не тільки цікавими і допоможуть учням в освітній діяльності, але й підштовхнуть до розвитку власної креативності.

КРЕАТИВНІ ТЕХНІКИ І ІНСТРУМЕНТИ «НА ЦО ЦЕ СХОЖЕ?»

- ❖ креативні техніки і інструменти передбачають значну гнучкість, основне в них – результат, а не реалізація попередньо визначеного плану
- ❖ креативні техніки і інструменти створюють вчителі-практики, це – результат досвіду
- ❖ креативні техніки і інструменти найчастіше відтворюють соціальний та суспільний досвід, тому, коли навчання найменш відірване саме від цього досвіду; використання таких прийомів наближають освітній процес до конкретного досвіду учнів / класу, що значно підвищують мотивацію та розуміння

РУХОВІ ТЕХНІКИ/ІНСТРУМЕНТИ

Включення рухових технік та інструментів в освітню діяльність сприяє розвитку процесів пізнання; процеси аналізу та синтезу інформації проходять швидше. Як наслідок, підвищується розумова активність та працездатність. Учень краще засвоює знання, простіше опанує навички, встигає виконувати більше авдань.

Кінестетики (учні, які добре реагують на рухову діяльність) і візуали (учні, які найкраще навчаються за допомогою візуальних сигналів) отримують багато користі від поєднання оцінювальних технік із фізичними рухами. Тому вчителю дуже важливо знати відповідні підходи до навчання, у залежності [типу інтелекту учня](#).

Модуль 5. Трансформація оцінювання: цілі, критерії, культура

ПРИЙОМИ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Найважливішим у формувальному оцінюванні є зворотний зв'язок, який учні отримують від учителя та однокласників. Якісний фідбек спрямовує учнів і показує їм напрямок, необхідний для досягнення цілі або мети діяльності.

На етапі зворотного зв'язку здійснюється обмін інформацією між учнями і вчителем, яка дає їм можливість відповісти на питання: «Де я знаходжуся тепер?», «Що я маю робити надалі?».

Основою зворотного зв'язку є рефлексія.

З перших уроків учитель має активно залучати учнів до рефлексії. Важливим є те, щоб питання для визначення рефлексії не перетворилися на формальну процедуру. Тому форма їх має змінюватися.

Досвід роботи вчителів показує, що інколи учні не можуть чи не хочуть відповідати на прямі запитання, іноді їм важко визначити свій настрій, емоційний стан на уроці. Тому як і у класах початкової школи, так і в 5-6 класах потрібно активно використовувати різноманітні ігрові прийоми отримання рефлексії, які допомагають вчителю визначити не тільки рівень знань й умінь, але й емоційно-психологічний стан учня, його готовність до практичної діяльності. Це переважно усні форми рефлексії. Але необхідно активніше використовувати і письмові форми рефлексії, які застосовувати передовсім наприкінці вивчення теми. Важливо, щоб учень не тільки був здатний визначити свою рефлексію, але й зрозуміти її причини.

Процес рефлексії містить три стадії. Це потрібно брати до уваги, тому що, як показує практика, часто вчителі зупиняються на першій стадії рефлексії.

Рефлексія' (від лат. *reflexio* – повернення назад)

У навчанні – це аналіз учнем і учителем своєї участі у процесі навчальної діяльності та якості її результатів з метою їх покращання

ЯК ПОСТАВИТИ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РЕФЛЕКСІЇ?

Чому це тебе так схвилювало?

Про що ви сьогодні дізналися?

Що вам сподобалося на уроці найбільше?

Що привернуло твою увагу?

Чи хотіли б ви дізнатися більше?

Чому ти звернув на це увагу?

Чому це вас зацікавило?

Чого ви сьогодні навчилися?

Що тебе найбільше схвилювало?

Чи сподобалось тобі працювати у групі?

Чи є для вас корисною ця інформація?

Чому тобі сподобалося (не сподобалося) працювати в групі?

Чи стане тобі у нагоді те, про що дізнався на уроці?

У ЧОМУ ПОЛЯГАЄ СУТЬ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ?

Загальною метою зворотного зв'язку має бути покращення здатності учнів створювати високоякісний продукт навчання, а не просто покращувати результати завдання, яке вони виконують. Ця характеристика формувального оцінювання пов'язує його з саморегуляцією та [метапізнанням](#) і [концепцією Розеншайна](#) щодо переходу від керованої практики до самостійної практики.

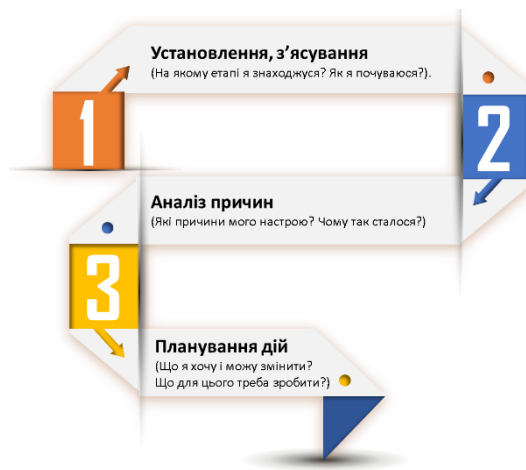
Успішні учні володіють здатністю пов'язувати своє завдання з критеріями успіху та створювати свій регулярний зворотний наратив щодо самовдосконалення, мотивації та розуміння

Громадянська та історична галузь

Отже, прийоми зворотного зв'язку спрямовуються вже не тільки на визначення настрою, рівня усвідомлення результатів навчання, власної поведінки, але й мають спонукати учнів до осмислення причин і наслідків тих чи інших дій, емоційного стану.

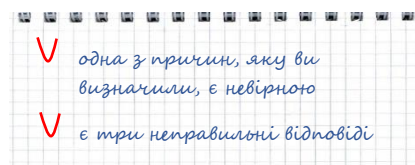
Учитель має змінювати [прийоми рефлексії](#) через певний час, для того щоб урізноманітнити роботу на етапі зворотного зв'язку, щоб вона не набула ознак формальності. Утім не потрібно процес зміни прийомів перетворювати на калейдоскоп. У процесі різноманітних досліджень було проаналізовано прийоми рефлексії, які вчитель може використовувати у відповідності до своїх і учнівських уподобань, з урахуванням мети і умов їхньої спільної діяльності. Ці прийоми довели свою ефективність у процесі їхнього використання у практиці вчителів початкової школи.

Вчителі можуть використовувати техніки зворотного зв'язку, як стартовий майданчик для більш глибокого осмислення. На відміну від стандартизованих тестів, прийоми зворотного зв'язку є пластичними та змінюються, відповідно до прогресу учнів. Завдяки вбудовуванню цих можливостей у освітню діяльність означає, що вчитель отримує уявлення про те, що учень насправді знає. Додатковою перевагою є те, що ці прийоми сприяють насиченому діалогу в класі.

Надайте зворотній зв'язок у формі завдання, щоб переконатися, що учні активно залучаються до отриманого зворотного зв'язку.

Наприклад, дайте учням достатньо інформації про помилку, яку вони зробили, щоб вони могли визначити її для себе.

Учні повинні витратити принаймні стільки ж часу, скільки вчитель витратив на відповіді на відгук. Перетворення зворотного зв'язку в детективну гру може гарантувати, що учні знайдуть час, щоб обміркувати виконане завдання.

Модуль 5. Трансформація оцінювання: цілі, критерії, культура

Використані джерела

1. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX, зі змінами. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20srednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
4. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: додаток до листа МОН України від 06.08.2021 № 4.5/2303-21. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/83419/
5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : наказ МОН України від 01.04.2022 № 289. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/
6. Кібиш Т., Посібник «Інструменти формуального оцінювання» / Тетяна Кібиш. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/posibnyk-instrumenty-formuvalnoho-otsiniuvannia-586407.html>
7. Кібиш Т., Посібник «Оцінювання в 5 класі НУШ» / Тетяна Кібиш. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/posibnyk-otsiniuvannia-v-5-klasi-nush-582489.html>
8. Фідкевич О.Л., Бакуліна Н.В., Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формуального оцінювання в 1-2 класах закладів загальної середньої освіти» / Олена Фідкевич, Наталія Бакуліна. – К.: «Генеза», 2020. – 64 с.
9. Підгорна О., Береговська Т., Що таке формувальне оцінювання, чому воно потрібне учням і які основні виклики. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vono-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/>
10. Assessment Strategies and Tools: Checklists, Rating Scales and Rubrics. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.learnalberta.ca/content/mewa/html/assessment/checklists.html>
11. Formative Assessment Strategies: A teacher's guide Paul Main. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.structural-learning.com/post/formative-assessment-strategies-a-teachers-guide>
12. Langton L., Using Hand Signals for Quick Formative Assessment. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://theappliciousteacher.com/hand-signals-formative-assessment/>
13. LeGeros L., 4 ways to begin using scales for assessment. [Електронний ресурс]-Режим доступу: <https://tiie.w3.uvm.edu/blog/scales-for-assessment/#.Y3IPcHZBzyR>